

JUBILEÁ SLOVENSKÝCH INŠTITÚCIÍ V SRBSKU

Vladimír VALENT

JUBILEE OF THE SLOVAK INSTITUTIONS IN SERBIA

Sustainability - Environment - Safety '2018

ABSTRAKT

V práci sa poukazuje na jubileá slovenského etnika a jeho inštitúcií v Srbsku. Jubileá sa oslávia počas roku 2019. Naznačujú sa i obsahy práce tých inštitúcií a to na poli vzdelávania, vydavateľstva, kultúry, informovania spoločenstva a prezentovania chórovej hudby. Zároveň sa ustanovuje význam toho pre život jednotlivca a etnika, spoločnosti Srbska taktiež i slovenskej diaspóry.

Keľúčové slová: slovenské etnikum; jubileá slovenských inštitúcií v Srbsku.

ABSTRACT

The thesis highlights the jubilee Slovak ethnic group and its institutions in Serbia. Jubilee will be celebrated in 2019. The contents of the work of those institutions are also highlighted in the field of education, publishing, culture, community information and presentation of choir music. At the same time, the importance of this is defined for the life of the individual and ethnicity, the society of Serbia as well as the Slovak diaspora.

Keywords: Slovak ethnicity; jubilee Slovak institution in Serbia.

ÚVOD

Roku 2019 slovenská komunita v Srbskej republike^{1,2,3} (ďalej SRB) zaznamená početné jubileá. Ide o inštitúcie a spolky, ktoré si, v tom štáte, založili Slováci, ktorí už 300 rokov ako autochtonná menšina žijú, pôsobia, o seba sa starajú, pestujú a chránia (si) svojbytnosť^{4,5}. Žiaľ, počas

¹Slováci v Srbsku: https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Словаци_у_Србији

²Botík J., Sirácky J., Slováci vo svete 1, Vydavateľstvo Matica slovenská, Martin, 2008

³Botík J. Dolnozemskí Slováci: tri storočia vysťahovaleckých osudov, spôsobu života a identity Slovákov v Maďarsku, Rumunsku, Srbsku a Bulharsku. Vydavateľstvo Ivan Krasko, Nadlak, 2011

⁴Valent V., Na stopách bytia, slovenskosti i sebazáchovy Slovákov v Srbsku, Zborník prác Ako ďalej Slováci, Združenie Slováci a spolužitie, Báčsky Petrovec, 2014, str. 46-62,

⁵Valent V., Človek, jeho inštitúcie, rozvoj i reprezentovanie slovenskej entity v Srbsku – A man, its institutions, development and representation of Slovak entity in Serbia, Integrovaná bezpečnosť prostredia-Integral Safety of Environs 2017, Proceedings of the International conference, Bratislava, November 10, 2017, str. 177-180

minulých 20 rokov sa počtom aj zrýchlene depopulizujú, znižujú. Ten proces sa vyúsťuje i na ich podieľaní na spoločenských a iných aktivitách a nepravne vplýva na bohatstvoplodov práce a jej prítomnosť v slovenskom spoločenstve a v spoločnosti SRB. Má to vplyv na (re)prezentovanie (sa)etnika v domovine a v zahraničí. Mienim, výrazne to už dávnejšie poznačuje až zásadne ohrozuje dnešok a osobite budúcnosť, obštatie a trvalú udržateľnosť etnika v SRB.

Úradné dokumenty súpisu obyvateľstva niekdajšej Juhoslávie⁶ a dnešnej Srbskej republikesvedčia o tom, že sa počas rokov 1961-1971 počet obyvateľov, ktorí sa v SRB hlásili ako Slováci, kolísal v okolo čísla 77800. To maximum, potom podľa súpisu obyvateľstva SRB v roku 2011, padlo na 52750 Slovákov. Dáta o slovenskom obyvateľstve v SRB, z obdobia rokov 2001÷2011, dovoľujú uzavrieť, že každého dňa až o 2. osoby mortalita prevyšuje natalitu Slovákov SRB; presne v tom období v SRB počet Slovákov sa zmenšilo 6275 osôb.

Na úpadok počtu Slovákov v SRB osobite vplývalo v rodinách zmenšenie počtu novorodeniatok; je to jav poznačujúci všetky národné spoločenstvá v SRB. K tomu, svoj podiel na úpadok počtu Slovákov dodala i (iba ?) nenútená asimilácia Slovákov do väčšinového, srbského, národa inonárodov na lokálnom území etnik SRB.

V období rokov 1991/95 rozvrat, devastácia hospodárskeho života a (do vtedy) podnikov v štátnom vlastníctve, zapríčinil dlhodobé nejestvovanie pracovných príležitostí pre mladých a starších občanov v Srbsku. Skrze to, v budúcnosti, nových štatoch, na území niekdajšej Juhoslávie⁷ a osobite po roku 2013 až po dnes i v prostrediach žijúcej slovenskej komunity v SRB (nateraz) vzráha sa (húfny) odchod jednotlivcov alebo i celých rodín za prácou do zahraničia. Medzi slovenskými migrantmi SRB domijú osoby staroby 20÷45 rokov. Migrujúci Slováci zo SRB dominantne sa zamestnávajú v podnikoch a inštitúciách Slovenskej republiky (SK). Obľahčuje im to, v SK, ponuka pracovných miest, poznanie jazyka a tým i (ľahšie) vynachádzanie sa v okolí, zvyky, kultúra (vlastného) národa, vyšší štandard života slovenského cudzinca na území SK a zárobok.

Ten a taký odchod ľudí do zahraničia zasahuje všetky sféry spoločenského, hospodárskeho a náboženského života slovenskej komunity v SRB. Výrazne to ovplyvňuje nielen polia života komunity, ale i zachovávanie trvalou udržateľnosti etnika, podnikanie jednotlivcov a slovenských (súkromných) podnikov, zmenšený počet detí a študentov na všetkých úrovniach vzdelávania (sa) a osobite i tvorivosť a výkony na poli kultúry, nových materiálnych a duchovných hodnôt i (re)prezentovanie (sa) v domovine a v zahraničí. Aj napriek tomu roku 2019 slovenská komunita v Srbsku s nehasnúcimi silou, nadšením a vedomosťami zaznamená (va) niekoľké jubileá viacerých významných, bytostných pre jej obštatie, zviditeľnenie v štáte, dielami a exponátmi i vplyvu a reprezentovanie sa, na tvorivosť národa, jeho štatoprávne postavenie a i tým ovplyvňovanie vlastnej a trvalej udržateľnosti v SRB.

JUBILUJÚCE INŠTITÚCIE A OBSAHY ICH PRÁCE

Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom Báčskom Petrovci (AP Vojvodina, Srbsko) roku 2019 oslavuje 100. výročie založenia⁸. Gymnázium⁹ bolo založené roku 1919 pre potreby Slovákov vtedy žijúcich v novozrozenom štáte Srbov, Chorvátov a Slovincov. Rozvoj spoločnosti a osobite po ukončení 2. svetovej vojny, po roku 1945, v gymnázium sa roku 1948 počali školiť, v reči slovenskej, i prví učitelia pre žiakov s vyučováním, v 8 ročných základných školách, v reči slovenskej pre Slovákov vtedajšej Juhoslávií. Život v prostredí s dominujúcou srbskou komunitou a iných väčšinových národov v SRB, popri práci na školení v reči slovenskej v gymnázium počalo i školnie s triedami s vyučovacou rečou srbskou. Nasledovalo i "...vyústenie účasti školy v projekte OPEN

⁶Súpis obyvateľstva v SRB z rokov 1961, 1971 a 1981, <http://webrzs.stat.gov.rs/axd/statsajt.htm>

⁷Juhoslovenská zväzova republika počas rokov 1992÷2003, potom Súštatie Srbsko a Čierna a po roku 2006 Srbská republika

⁸<http://www.jankollar.org/sk/content/view/24/32/>; <http://www.jankollar.org/sr/>

⁹Je to mimo Slovenskej republiky, po roku 2019, vo svete jediným gymnázium s vyučovacím slovenským jazykom.

SOCIETY FUND - tretie milénium^{10c}. Roku 1998, vďaka finančnej podpory úradov Juhoslovskej zväzovej republiky a Slovenskej republiky na nádvori gymnázia bol vybudovaný, a po dnes deťom zo susediacich osád i so slovenskou populáciou pre ubytovanie, stravovanie a pedagogický dozor slúžiaci, moderne upravený (so 75. lôžkami) žiacky domov. Vďaka i tomu za minulých 99 rokova dnešné Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom je aj významnou výchovno-vzdelávajúcou a kultúrnou inštitúciou Slovákov SRB. O tom svedčia výsledky práce jej profesijného kádra, viactisícový počet tam vyškolených študentov slovenskej a srbskej entity, slovenský činitelia zapojení do spoločenského života SRB, súkromne a v podnikoch pracujúci Slováci, akademici, doktori vied, vedecký a osvetoví pracovníci, umelci a inžinieri pracujúci v SRB a v šírom svete. Bezpochyby Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci je dnes a bude i v budúcnosti významnou inštitúciou Slovákov SRB. Na to môžu a majú byť hrdý Slováci a ich inorečovní spoluobčania.

Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom sa financuje ministerstvami Srbska, darcovstvom dobrodincov prevažne zo Srbska a Slovenska a z finančnej podporicestou projektov podaných úradom Slovenska. To zabezpečuje súčasný výchovno-vzdelávací proces a spoločenský uznaná prácapednášateľskeho i pedagogického kádra gymnázia. Zásadný význam v tom majú, mienim, súčasné metódy práce, vybavenie kabinetov prírodných vied, učebná literatúra i reči slovenskej, bohatá knižnica, biologická zbierka tiež pozoruhodná a pre žiakov motivujúca práca v gymnázialnom žiackom krúžku Sládkovič, športové a iné aktivity tam študujúcej mládeže.

Knihtlačiareň Kultúra v Báčskom Petrovci založená bola roku 1919. Knihtlačiareň založili nadšenci a vtedajší intelektuáli Slováci. Cieľom im bolo, v reči slovenskej, vydávať knihy z beletrie (predovšetkým, lokálnych, slovenských autorov a až potom i inorečových autorov), periodyká týkajúce sa kultúry a slovenského jazyka tiež spoločenských tém a dilém. Pre obstatie podnika i vtedy i dnes sú, pre Slovenské vydavateľske centrum teraz už ako majiteľa knihtlačiarne a jej budov, významné tlačiarenske služby (v reči slovenskej a neslovenskej) pre lokálnu, štátnu, administratívu a súkromníkov. Vďaka vydavateľskej činnosti tlačí sa tam v reči slovenskej, roku 2019 už 25 ročný rodinný magazín ROVINA a od roku 1939 (s roznými pomenovaniami) už 71 rok i detský časopis Zornička a iná literatúra. Je pozoruhodné, že by roku 2019 malo byť, nádejám sa, zaznamenané už i 155 rokov vydávania slovenských novín a časopisov vo Vojvodine.

Novinovo-vydavateľská ustanovizeň Hlas ľudu (NVU/HL) v Novom Sade (APV) už desaťročiami sídliv hlavnom meste AP Vojvodiny¹¹. Roku 2019 NVU Hlas ľudu oslavy 75 rokov od počiatku vydávania (19. októbra 1944) v Báčskom Petrovci (APV) a v reči slovenskej informačno-politického týždenníka Hlas ľudu (HL/NS). Poukazujem na to, že je pre NVU/HL charakteristické vydávanie "...novín (týždenníka Hlas ľudu a mládežníckeho mesačníka Vzlet), kníh, brožúr, hudobných kníh a iných publikácií, vydávanie časopisov a iných podobných periodických vydaní, ostatná vydavateľská činnosť, ostatné služby reklamy a propagandy, sekretárske a prekladateľské aktivity, predaj kníh, novín a kancelárskeho materiálu"¹².

Od založenia po 26.1.2019, keď sa tu spomína týždenník HL/NS, vyšlo 4839 čísel tých novín, ktoré boli odovzdané čitateľom a záujemcom - verejnosti v niekdajšej Juhoslávii, v Súšťatíu Srbsko a Čierna Hora, v dnešnom Srbsku a nevelkému počtu Slovákov v zahraničí. Je samozrejmosťou, že človekova potreba zachovania a poznania spisovného slovenského jazyka, zvesti o daniach (spoločenský a hospodársky život, vzdelávanie, kultúra, umenie, deti, slovenské vládne a mimovládne organizácie, spolky, združenia občanov, náboženské organizácie, šport) v slovenskom prostredí SRB a iné správy prevažne z poľnohospodárstva, ktorým sa zaobera väčšina Slovákov v SRB, bohatou, a významnou tiež objekívnou sú ponukou pre zachovanie sa človeka a jeho príslušnosti etniku. Súvisí to a ma to vplyv i na údržbu seba poznania tiež s aktivitami človeka byť slobodným spolúčiniteľom a súčasťou multikultúrneho, multietnického a multikonfesijného života spoločnosti Srbska.

¹⁰ ibidem 8

¹¹ www.hl.sr; <http://hlasludu.info/>

¹² ibidem 11

Rádio a televízia Vojvodina v Novom Sade(RTV/NS) existuje od roku 1949. Je to štátom organizovaná verejná mediálna ustanovizeň¹³. RTV/NS ako verejná radiodifúzna ustanovizeň, od založenia, vysiela programy v srbčine a v iných rečiach. Roku 2019 vysiela sa konajú v 7. rečiach: v srbčine, maďarčine, slovenčine, rumunčine, chorvátčine, rómčine a po rusínky. K tým jazykom patria aj iné jazyky národnostných menšín používajúce sa na lokálnom území APV¹⁴. RTV Vojvodina vysiela relácie aj v reči ukrajinskej (Ukrainska panorama), českej (České slovo), nemeckej (Deutsche Minuten).

Každá rádio-televízna difúzna inštitúcia snaží sa byť spoľahlivým a na čas informátorom. Cestou vysiela RTV/NS obsahmi venovanými spoločenskému, ekonomickému a inému životu ponúka sa i v reči slovenskej. Nevystanú tam ani správy o daniach a procesoch vo svete, v SRB, na územnej autonómii a na lokálnom, samosprávnom, území na ktorom žijú príslušníci národnostných menšín. I skrze to je to jedna s významných inštitúcií, ktorá cestou vysiela zabezpečuje nielen informovanosť sledovateľa o stavoch, daniach a o novinkách zo všetkých sfér ľudských aktivít, o prírodných procesoch na planéte ale i o tvorivosti človeka a jeho poznania, využívania a údržby spisovného jazyka. Pravdaže, sledovateľovi programov (deťom a dospelým) ponúka sa i rôznorodá zábava a programy pre rozptýlenie.

Múzeum vojvodinských Slovákov (MVS) na základe uznesenia Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku (NRSNM) bolo založené roku 2011 v Báčskom Petrovci. Faktom je, že MVS je nástupcom Slovenského národného múzea, ktoré bolo pred 70. rokmi založené uznesením orgánov APV a potom 7. augusta 1949i otvorené počas Slovenských národných slávností v Báčskom Petrovci. Od založenia sú kultúrno-historická a etnografická zbierka jadrom tohto múzea. Na počiatku v múzeu boli iba exponáty z oblasti konopárstva, chmeliarstva a domáceho priemyslu¹⁵. Poroku 1966 múzeum sa, vďaka i vykonaným zbierkám exponátov a osobite darom slovenských rodín z APV, obohacuje historickými, numizmatickými, archeologickými, etnografickými zbierkami, umeleckými obrazmi (insitných a akademických) maliarov Slovákov SRB a nevelkým počtom prírodovedeckých predmetov¹⁶.

Prácu MZV finančne pomáha Zhromaždenie obce Báčsky Petrovec a orgány APV. To múzeu umožňuje a zabezpečuje "... stáť sa významnou kultúrnou inštitúciou Slovákov vo Vojvodine. Inštitúciou, ktorá má poslanie zhromažďovať, uchovávať, odborne spracovať a prezentovať bohaté duchovné a hmotné dedičstvo Slovákov vo Vojvodine, v Srbsku¹⁷".

Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov (ÚKVS) roku 2019 v Novom Sade už oslávilo 10. výročie založenia. Ide o inštitúciu, ktorú navrhla a osnovala NRSNM rozhodnutím z roku 2008. Úlohou ÚKVS je "... zachovávať, zveľaďovať a rozvíjať kultúru vojvodinských Slovákov¹⁸". Patrí do toho práca na oddelení rozvojovo-výskumnom, informačno-dokumentačnom a komunikačnom, budovanie databázy kultúry Slovákov SRB, organizovanie odborného zdokonaľovania (sa) záujemcov v oblasti kultúry a umenia, veda a jazyk Slovákov SRB, účasť vo vydávaní diel Slovákov (disertácie Slovákov SRB a Zborník prác Muzikologickej konferencie a iného a kapitálneho diela Slováci v Srbsku s aspektu kultúry¹⁹). Všetko to patrí kultúre Slovákov SRB ako i spolupráci s domácim a zahraničným okolím. Tym je ÚKVS svedkom a účastníkom toho "... že interkultúrny dialóg je tradične

¹³ Zákon o verejných mediálnych servisoch SRB: Закон о јавним медијским сервисима, Сл. гласник Републике Србије бр.83/2014

¹⁴ Používanie úradných jazykov na území APV-Srbsko: <http://www.puma.vojvodina.gov.rs/mapa.php>

¹⁵ <http://www.muzeumslovakov.rs/o-nas/historia>

¹⁶ ibidem 15

¹⁷ ibidem 16

¹⁸ <http://www.slovackizavod.org.rs/zavod>

¹⁹ Sklabinská M., Mosnákova K., Slováci v Srbsku s aspektu kultúry, Štamparija Stojkov, Nový Sad, 2012

blízky tomuto regiónu a že existujú mechanizmy a nástroje na profesionálnu prácu menšinových spoločností, ktoré sa snažia zachovať a rozvíjať svoju kultúru²⁰.

V spolupráci s okolím už dávnejšie dominuje spolupráca s Ústavom kultúry Slovákov v Maďarsku i Kultúrnou a vedeckou spoločnosťou Ivana Krasku v Nadlaku v Rumunsku. Vpríležitosti Svetového dňa kultúrneho dedičstva (18. apríl), počnúc rokom 2018, za prínos v oblasti kultúry UKVS a inštitúcie Slovákov v spomenutých štátoch udeľujú Slovákom z tých štátov a zo SK uznanie Pro Cultura Slovaca²¹.

ÚKVS plány práce realizuje iba s niekoľkými zamestnanými osobami. V tej práci má výdatnú pomoc početných (honorárnych) odborníkov/spolupracovníkov z radov Slovákov SRB.

Prácu ÚKVS financujú úrady APV. Časť finančných prostriedkov zabezpečuje mu i NRSNM. V realizácii práce ÚKVS, cestou zvolených projektov, finančne sa podieľa i Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v Bratislave a iné organizácie a záujemci zo SK.

Divadelné inscenácie dolnozemskej autorov (DIDA) v osade Pivnica^{22,23}, v ktorej žije 3337 obyvateľov z ktorých sú 75,6% príslušníci slovenskej komunity SRB, na jar roku 2019 bude prebiehať 25. výročie festivalu DIDA. Festival sa organizuje cieľom prezentácie divadelných diel, dramatických textov prevažne Slovákov žijúcich v Srbsku a až potom v Maďarsku, Rumunsku a Chorvátsku.

Niekoľko minulých rokov na festivale sa, ako hostia, zúčastňujú i divadlá a ich ochotníci zo Slovenska. I na ten spôsob, na prvom mieste, ochotníci - amatéri v slovenských divadlách v APV brúsia svoje počiny, z divadelných dosák rozdávať hovorové slovo a tlmočia "výmysly" autorov diel. Pivničania, záujemci o divadlo a slovenská verejnosť v APV tiež i záujemci v SBR a v SR tak sledovateľovi predstavenia zabezpečujú nové stretnutie s príbehmi mimo jeho okolia, alebo i reality ak tomu darujú im nevšedný zážitok a radosť. Ide i tu o príbehy poučujúce, chváliace, možno i vysmievaťe jednotlivca a diania v jeho kolektíve zároveň i o diela iba zabávajúce obecnstvo.

Komorný zbor Zvony zo Selenče (APV) až po dnes slovenskej komunity v SRB, a aj mimo jej životného územia, počas koncertov a z TV a rádio vysielaní spevom zošľachtuje život v sprievode (J. Súdii) syntetizátora alebo iba a capella. Vďaka práci Dr. Juraja Súdiiho, od založenia až po dnes dirigenta zboru Zvony, pravdaže i z pomoci jeho pani manželke prof. Renaty Súdiovej, pred 25 rokmi v ich súkromí v Selenči bol založený zbor Zvony. V zbere spievajú, nacvičujú piesne a prednesy podávajú speváci amatéri. Pravdou je, že ich prednesy hudby v SRB, v SK, v Rumunku a inde mali pozoruhodnú úroveň a ozvenu. Vďaka kvalite prednesov nielen dirigent J. Súdii ale i Zbor Zvony dosiahli uznania úradov SRB tiež i na závodeniach v zahraničí.

Komorný zbor Zvony spevom a hudbou obecnstvu sprostredkuje slovenské, srbské a iné ľudové piesne i zábavné hudobné skladby. S profesionálnym výberom diel zbor Zvony reprodukuje i skladby klasického hudobného repertoaru tiež i vážnej a cirkevnej hudby.

Prezentovaniu hudby sa, pod vedením J. Súdiiho, pridali i detský/mládežnícky (deti zo Selenče vo veku 7 až 18 rokov) orchester Orchestrík J. Súdiiho založený roku 1992. Všetci členovia spomenutých zborov sú občania Selenče. Neúnavná a premyslená práca dirigenta J. Súdiiho, jeho (a spoluautorov) učebnice hudby pre základné školy Slovákov v SRB, finančná pomoc lokálnych štátnych úradov obce Báč (Selenča patrí do tej obce), súkromníkov a ich podnikov, projekty financované úradmi APV a SK umožňujú členom zboru nehatú prácu a hosťovanie mimo Selenče, priliehavý oblek a spevákom i radosť zo spevu a oslavy, spevom, hudby a po ukončení výstupov i stretanie sa so záujemcami o hudbu. Zapadádo toho i hosťovanie zboru Zvony v slovenských prostrediach v Srbsku a účasť Zboru na závodeniach spevackých zborov vo speve v SRB av SK. Patrí mi spomenúť i prezentáciu aktivít zboru Zvony i v iných štátoch -SRB susediacích²⁴. Už aj skrze to

²⁰ ibidem 18

²¹ <http://www.slovackizavod.org.rs/konkursi/pregled/16530>

²² <http://www.slovackizavod.org.rs/kultura-i-sira-javnost/kulturna-mapa/mesta/pivnice>

²³ <http://www.slovackizavod.org.rs/manifestacije/porozisne-smotre/dida>

²⁴ Informačno-politický týždenník Hlas ľudu, Nový Sad, ročník 76, z dňa 19.1.2019, číslo (4838) 3, str. 30

Komorný zbor Zvony zo Selenče, orchester Orchestrik a jeho dirigent Dr. Juraj Súdri významní sú dejatelia v hudbe povzbudzujúcej i duch človeka. Kvalitne pripravení, nacvičení speváci, dobre organizovaný zbor, výber skladieb a výstupy na koncertoch Komornému zboru Zvony a jeho dirigentovi Dr. Jurajovi Súdumuzabezpečujúviacznachnosťv reprezentovaní Slovákov SRB na poli hudby a kultúrno-umeleckých aktivitách.

Slováci v Bajši (okres Bácska Topola, APV) roku 2018 zaznamenali 300. výročie nast'ahovania Slovákov do tej osady. Dejinné fakty, uverejnené dáta, posúdenia a stanoviská autorov zaoberajúcich sa osídlením Slovákami dnešného územia Autonómnej pokrajiny Vojvodiny v Srbsku a dávno existujúcich alebo Slovákami osnovaných, nových, osád v niekdajšej južnej až juhovýchodnej časti Rakúskeho impéria odlišne sa tmočia. Mienim, zneju oni i neúplne. Aj napriek tomu a niekde iba z príčin autorovho dedinského, lokálneho, patriotizmu²⁵, dejinári, výskumníci^{26,27} a záujemci poznajúci latínsky, nemecký a maďarský jazyk v archívoch Rakúskeho a potom Rakúskeho - úhorskeho impéria a v iných archívoch majú za úlohu objaviť a potom vedecky objektívne prezentovať dáta, dejiny, politické, sociálne, demografické a iné osnovy týkajúce sa osídľovania Bajše a iných osád v ktorých i dnes žije slovenská komunita v SRB.

Nový Sad²⁸ - administratívne centrum Autonómnej pokrajiny Vojvodiny v Srbsku, je jedno z troch najosídlenejších miest SRBa súčasné, politické, univerzitné, vedecké, kultúrne, turistické a športové centrum celého srbského národa. Skrze toje zaujímavou destináciou i pre Slovákov a ich štátne a mimovládne inštitúcie SRB. Vďaka tomu v Novom Sade (s viacerými mestskými obcami i so slovenskou komunitou) úhrne žije 6393 Slovákov - početná slovenská komunita²⁹. V meste sa nachádzajú i úrady slovenskej komunity SRB: Narodnostná rada slovenskej narodnostnej menšiny v Srbsku, Novinovo vydavateľská ustanovizeň Hlas ľudu, Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Oddelenie slovakistiky na Filozofickej fakulte Univerzity v Novom Sade, Biskupský úrad Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvy v Srbsku, Kultúrne centrum Slovákov a v ňom SKUS P.J. Šafarika a Miestna organizácia Matice slovenskej v Srbsku (MOMS v Novom Sade). Už aj to poukazuje na záväzok venovanie sa tomu prostrediu a tam žijúcim, pracujúcim, tvorivým ľuďom, práci slovenských inštitúcií a spolkov tiež ich vplyvu na život etnika a k tomu i ich účasti v rozhodovaní orgánov mesta Nový Sad a orgánov APV. Má a očakávalo by sa, že to bude mať dopad i na realizáciu politiky SRB a vplyv tej politiky na život etnika a obyvateľstva SRB. K tomu vyjadreniu dodám i to, že počiatkom roku 2019 mesto Nový Sad sa stalo Mládežníckym mestom Európy³⁰ - OPEN 2019a roku 2021 bude i Európske hlavné mesto kultúry³¹. Je to prvé mesto mimo Európskej únie, v ktorom sa budú organizovať kultúrne diania toho druhu. Prirodzene, že sa tam očakáva účasť osôb a programy tiež výstupy členov spolkov a vmeste i existujúcich inštitúcií slovenskej menšiny.

Záujemcom je známe, že je zákonom SRB určená a záväzná reštitúcia majetkov občanom, ktore boli, uznesením úradov vtedajšej Juhoslávie, občanom SRB (bez úhrad) odňaté po ukončení 2. svetovej vojny. Ten záväzok ohrozuje prácu a miesto pôsobenia ÚKVS a NVU/HL. Už i preto by bolo potrebné na čas sa postarať, aby mesto Nový Sad tým a iným, ohrozeným inštitúciám, zabezpečilo nové priestory pre nehatenú prácu. Autorovi príspevku je známe, že pred niekoľkými rokmi vedúca osobnosť podniku Slovan Progres zo Selenče Slovákom a ich inštitúciám v Novom Sade ponúkol stavebný projekt a Slovan Progresom výstavbu tiež financovanie výstavby viacposchodového objektu

²⁵ Sirácky J. Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 1966

²⁶ Babiak J., Za slnkom napoludnie, ASP, Bačsky Petrovec, 2015, str. 55

²⁷ Babiak J., Nedopovedane dejiny slovenskej Bajše, Hlas ľudu, Nový Sad, Ročník 76, 19.1.2019, číslo (4838) 3, str. 24÷25

²⁸ <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Нови Сад>

²⁹ Štatistické dáta: Republika Srbija, Republički zavod za statistiku, Opštine i regioni u Republici Srbiji, Beograd, 2018, Tabela 3.2, str. 67 a <http://publikacije.stat.gov.rs/G2018/pdf/G201813045.pdf>

³⁰ <https://opens2019.rs/>

³¹ <http://novisad2021.rs/en/>; <http://novisad2021.rs/en/novi-sad-2021-2/>

na mieste dnes existujúceho domu SKC P. J. Šafárika v Novom Sade. Nebude od vecí, aby sa inštitúcie Slovákov v SRB tomu znovu venovali a spoločne navrhli riešenie i toho problému. Vo financovaní projektu a výstavby viacposchodového objektu tiež zabezpečenie inventáru pre prácu rozumien ako záväznú účasť úradov SRB. Nebude ďaleko od vecí, a realizácii takeho úmyslu iprosba o finančnú pomocpodaná uradom SK. Medzi oboznámenejšími už koluje správa, že preprácu a iné potreby slovenskej a českej (?) komunity v SRB, pre rok 2019, orgány Slovenskej republiky už určili pomerne väčšiu sumu peňazí.

ZÁVER

Slovenská komunita v Srbskej republiky nateraz úspešne, pomerne kvalitne ale počtom sa desaťročiami znižujúca i sťaženev societe zviditeľnenerealizuje predpoklady a osnovy sebazáchovy, udržateľnosti a integrácie do spoločenstva. Prácou jednotlivcov, vládnych a mimovládnych inštitúciíprílušníci etnika vzdelanosťou, kulturnými počinmi a informovanosťou ponúkajú svoj prínos bohatstvu spoločnosti a tým i vlastnej prítomnosti v multikultúrnej, multietnickej a multikonfesijnej spoločnosti Srbska a činmi i hlásenia sa v slovenskej diaspóre v širom svete.

Je pravdou, že sa v pracimohli spomenúť i výročia založenia osád alebo dávneho príchodu Slovákov do osád v dnešnom SRB tiež združenia a spolky Slovákov SRB, ktoré roku 2019 nejubilujú ale sústavnou prácou na poli hospodárstva, všetkých úrovni vzdelávania, kultúry, umenia, kresťanského vyznania a športu obohacujú a tvarujú každodennosť človeka. Všetkým tým dejateľom, organizátorom života etnika a jeho inštitúciám tiež orgánom SRB a SK na čim pomáhajú. I preto, že časti tunajšej verejnosti je známe, aj keď existujú osoby, ktoré to vobec nepoznajú, že je vzácna a významná každá pomoc v ochrane etnika i zapojenie (sa), integrovania etnika do spoločnosti SRB. Skrze toho je to súčasťou obohacovania dejín Srbskej republiky a slovenskej diaspóry. Aj preto pre také aktivity Slovákov, v širom svete, patrí uznanie, vďaka, pomoc a v práci i v hre dary zošľachtujúce diela, počiny a osnovy pokojného a dôstojného života človeka a jeho rodiny.

ADRESA AUTORA

prof. Dr. ing. Vladimír VALENT

University of Belgrade, Faculty of Technology and Metallurgy, Belgrade, Serbia

mobile: 00381(0)643502799

e-mail: valent@tmf.bg.ac.rs; v.valent2008@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.